

И.П.И.

Институт за пазарна икономика

бул. "Патриарх Евтимий" №10, София 1142

тел./факс.: (+359 2) 952 62 66, 952 35 03

ел. поща: mail@ime.bg

страница в интернет: www.ime.bg

ДО:

Министъра на регионалното развитие и
благоустройството

Кмета на Столична община

Заместник-кмета на Столична община по
направление „Финанси и стопанска дейност“

Членовете на Столичен общински съвет

Главния изпълнителен директор на Столична
общинска агенция за приватизация и
инвестиции

СТАНОВИЩЕ

относно

обществено обсъждане на вариантите за нови райони на България от ниво 2 по
европейската класификация (NUTS-2)

от

Светла Константинова Костадинова – изпълнителен директор на Фондация „**Институт
за пазарна икономика**“, БУЛСТАТ 831344929

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Неотдавна Министерството на регионалното развитие и благоустройството представи три варианта за ново райониране на страната, с което откри публичното обсъждане по темата.

Новото райониране се налага по чисто обективни причини - единият от сегашните райони¹ (Северозападният) вече не отговаря на формалните европейски критерии за населението. Населението на един район трябва да бъде в границите между 800 000

¹ В българските нормативни и стратегически документи се среща както „район“, така и „регион“, т.е. двете думи, изглежда, се използват като синоними. Тук също използваме двата термина като взаимно заменяеми.

души и 3 млн. души, като по последни данни Северозападна България вече има население под долната граница, а до 1-2 години най-вероятно и Северният централен район също ще се окаже с население под 800 000 души.

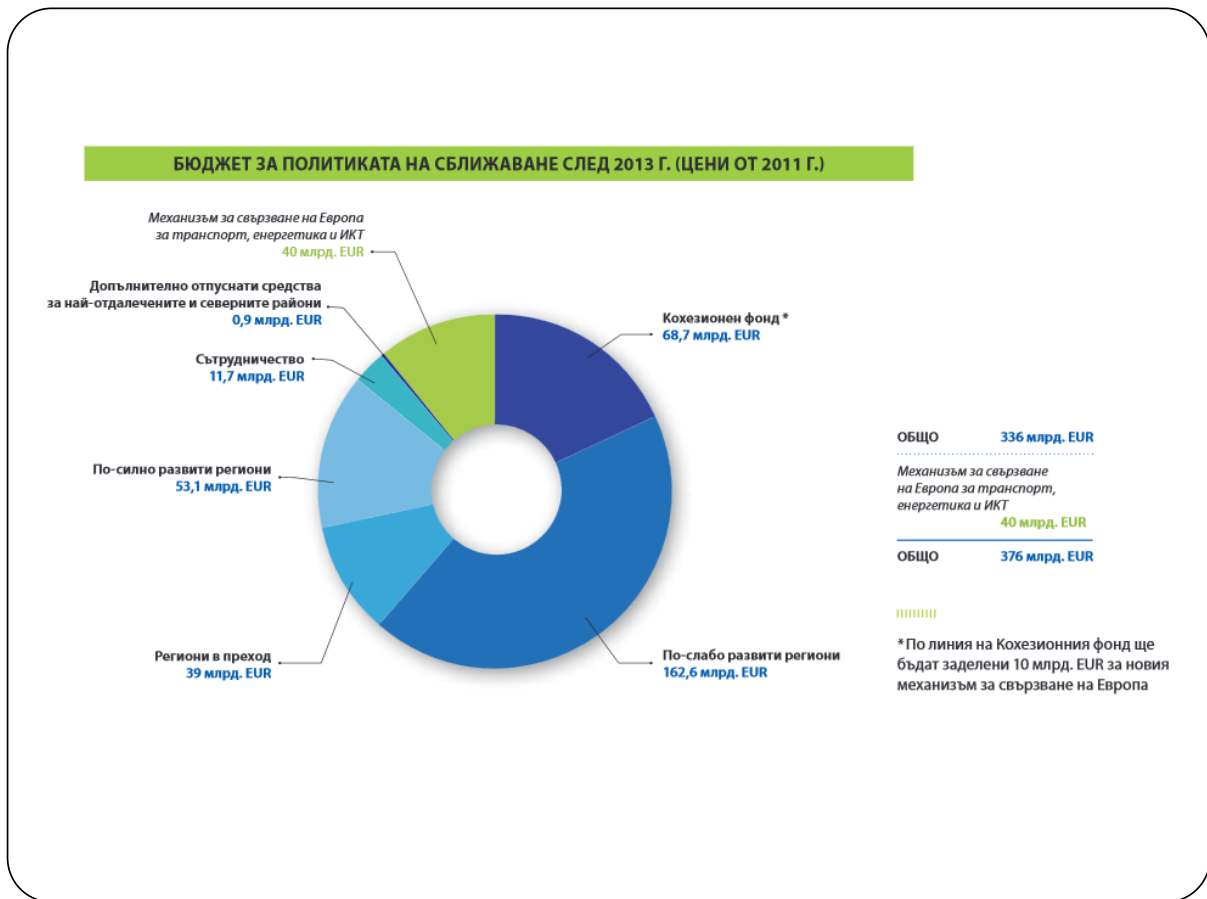
Моментът на новото райониране не е случаен. Решението трябва да бъде взето до края на 2018 г. и е част от дългия процес по изготвянето и приемането на новата 7-годишна бюджетна рамка на ЕС за периода 2021-2027 г. Този процес вече е в ход, но същинските преговори ще започнат в началото на месец май, след като Европейската комисия представи своето предложение за новия бюджет на ЕС.

Един от големите въпроси около новия бюджет се очаква да бъде именно Кохезионната политика (политиката по сближаване) в ЕС и средствата за нея. С предстоящото напускане на Великобритания и загубата на нейната вноска ще се търсят възможности за намаляване на разходите. Една от тези възможности е намаляването на средствата за кохезия като едно от големите разходни пера в бюджета на ЕС (с над 1/3 от общия бюджет в настоящата рамка).

Връзката между европейските пари за сближаване и новите райони на България е съвсем пряка. Т.нар. райони за планиране или статистически райони на ниво NUTS-2 по европейската класификация се обособяват с основна цел статистическо отчитане на териториалните единици, съгласно изискванията на Евростат. От своя страна, именно NUTS-2 се използват при разработването на Кохезионната политика на ЕС и при разпределянето на средствата за нея.

От това как точно са начертаните границите на районите във всяка страна зависи и какъв достъп ще имат съответните райони до инструментите на Кохезионната политика. Конкретно за Кохезионната политика в момента са дефинирани 3 нива на достъп, т.е. 3 категории на районите или регионите за периода 2014-2020 г.:

- По-слабо развити региони – това са регионите с БВП на глава в стандарт на покупателна способност (СПС) под 75% от средното за ЕС
- Региони в преход – с БВП/глава между 75 и 90% от средното за ЕС
- По-силно развити региони – с БВП/глава над 90% от средното за ЕС

Източник: ЕК

Близо половината от средствата за сближаване за програмния период 2014-2020 г. са заделени за по-слабо развитите региони, около 10% от ресурсите – за регионите в преход, а около 15% - за по-силно развитите региони.

Най-вероятно след 2020 г. Кохезионната политика и средствата за нея ще претърпят промени. По всичко личи, че промените ще са в посока намаление на бюджета за тази политика и като абсолютна сума, и като дял от общия бюджет на ЕС. Преди около 2 седмици Европейската комисия публикува комюнике², в което излага своите виждания за бъдещата 7-годишна рамка и възможните варианти за действие. **При два от трите варианта за бъдещата Кохезионна политика, изложени от Комисията, Кохезионната политика спира да подкрепя райони в преход и по-силно развити райони** (Вариант 2 и Вариант 3 на стр. 12 в цитирания документ) и продължава да подкрепя или само т.нар. кохезионни страни³ (Вариант 3), или едновременно по-слабо развитите райони и кохезионните страни (Вариант 2).

² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL AND THE COUNCIL A new, modern Multiannual Financial Framework for a European Union that delivers efficiently on its priorities post-2020 (The European Commission's contribution to the Informal Leaders' meeting on 23 February 2018), February 14, 2018

³ За програмния период 2014-2020 г. т.нар. кохезионни страни са България, Хърватска, Кипър, Чехия, Естония, Гърция, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия и Словения. Те имат достъп до финансиране от Кохезионния фонд на ЕС.

Именно тези бъдещи планове за промяна в Кохезионната политика имат директно отношение към България и нейните райони от гледна точка на достъпа им до евросредства. В момента (по данни за 2016 г.) Югозападният район вече има БВП на глава от населението от 78% от средноевропейското, т.е. той автоматично преминава в категорията „район в преход“, ако остане в сегашните си граници.

В два от вариантите на работната група към МРРБ този район е запазен в сегашните си граници. Това означава, че **ако се запази сегашната категоризация на районите в ЕС след 2020 г., Югозападният район може да остане с далеч по-малък достъп до европейско финансиране**, което ще се изчерпва само до националния бюджет като кохезионна страна. При третия вариант, предложен от работната група, София (столица) се отделя като самостоятелен район на NUTS-2 ниво. За 2016 г. **столицата вече има БВП/глава от 105% от средното за ЕС, т.е. тя би се причислила към т.нар. по-силно развити региони, ако се отдели в самостоятелен регион**. Така столицата би била „пожертвана“ от гледна точка на достъпа си до европейско кохезионно финансиране.

Накратко, големият въпрос е столицата и нейното място в бъдещото пре-райониране на страната за статистически цели. И при трите предложени варианти София е поставена в по-неизгодна позиция (спрямо сегашната си категория) от гледна точка на достъпа си до ресурс. Това, на фона на ключовата роля на европейските средства за развитието на столицата, би било изключително недалновидно решение с тежки последици за развитието на най-големия икономически център в страната.

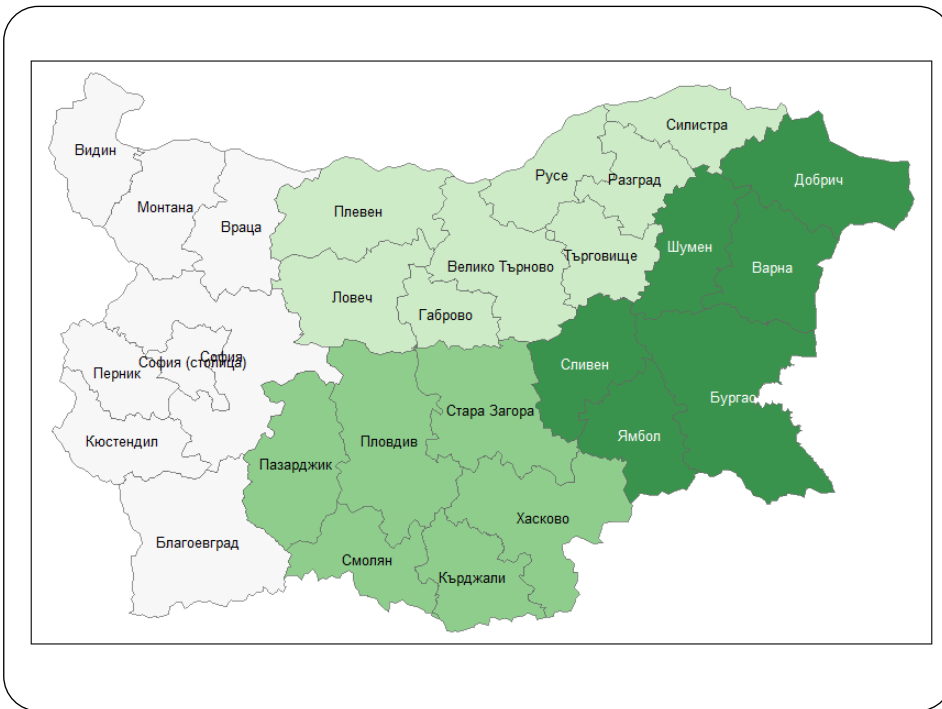
При липсата на реална децентрализация и невъзможност на общините да генерират значителен собствен ресурс, единствената възможност за мащабни капиталови инвестиции остават именно европейските средства. Това важи както за големите градове, така и за по-малките общини. Без европейски средства столицата най-вероятно нямаше да има метро, нов околоръстен път, бързи и удобни връзки с магистралите, които тръгват от София, инсталация за преработка на битови отпадъци, нова пътна инфраструктура, модернизирани градски транспорт и т.н. Примерът на Братислава е достатъчно показателен - Братислава преди години е била отделена в самостоятелен район на ниво NUTS 2 и все още няма метро. Строителството на метро изисква огромни средства, които малко местни власти могат да си позволят, особено при наличието на силна фискална централизация (какъвто е случаят на България)⁴.

Предвид всичко това, **е много важно новите райони на страната да се начертаят изключително внимателно и с мисъл за последиците – най-вече финансовите**. Варианти за пре-групиране на областите в нови райони (били те 3,4, 5 или 6), така че да се спазят изискванията за население, има много. Критерият за населението е незаобиколим, но освен него, трябва да се отчита и по-важният критерий за БВП/глава (в стандарт на покупателна способност), който е решаващ за достъпа до европейските кохезионни средства.

Едно възможно решение за нови райони, които да имат същия като досегашния достъп до евросредства, би изглеждало по следния начин:

Вариант на ИПИ за ново райониране на страната

⁴ Дружеството на метрото, Метрополитен, е бенефициент на 1,4 млрд. лева европейски средства до момента

При този вариант никой от районите не преминава границата от 75% от средноевропейското БВП/глава към 2016 г.⁵ При него т.нар. Западен район, към който ще се числи София (столица), ще има БВП/глава от 71% от БВП. Дори и при груба сметка без членство на Великобритания в ЕС, при която средният БВП на ЕС леко се понижава⁶, Западният район ще бъде с БВП/глава от порядъка на 72% от средното за ЕС, т.е. той отново няма да прехвърли границата от 75%.

Предложено име на региона	Включени области	БВП/ глава (% от средното за ЕС, 2016)	Население (хил. души, 2016)
Западен	София, София (столица), Кюстендил, Благоевград, Видин, Враца, Монтана, Перник	70,9	2 516
Североизточен/Дунавски	Плевен, Ловеч, Габрово, Велико Търново, Русе, Разград, Силистра, Търговище	32,2	1 305
Тракийско-Родопски	Стара Загора, Пловдив, Пазарджик, Смолян, Кърджали, Хасково	38,7	1 754
Черноморски	Сливен, Ямбол, Шумен, Добрич, Варна, Бургас	37,8	1 554

Предимствата на този вариант на райониране не са за подценяване:

- При него всички региони отговарят на критериите за население поне до 2050 г., ако се използват прогнозите на НСИ за областното население. И по трите

⁵ 2016 г. най-вероятно ще бъде използвана като база при предстоящите преговори за бюджета предвид това, че новите данни за БВП на регионално ниво в ППС ще бъдат публикувани в началото на 2019 г.

⁶ по този начин нашите райони се сдобиват с малко по-висок БВП/глава като % от средното за ЕС

хипотези на НСИ за динамиката на населението нито един от предложените райони няма да има население под минимума поне до 2050 г., което е достатъчно дълъг хоризонт.

- Предложеният Западен регион, който включва София (столица), е с БВП/глава под 75% от средното за ЕС, т.е. така ще се запази статутът на всички региони като **“по-слабо развити”** и съответно – по-добрият им достъп до средства за сближаване.
- Този вариант ще осигури достъп до средствата за по-слабо развити региони на **всички региони** в страната, включително и Западна България, поне до 2027 г.
- Този вариант дава шанс за по-бързо развитие на Северозападна България посредством свързване с развитата Югозападна България. Той дава реална възможност за изработване на регионален план за развитие, в който да залегне приоритетно бързата пътна свързаност на северозападните области със столицата. Бързата пътна връзка между Северозападна България и София ще бъде част от европейските вертикални коридори и би забавила изселването от северозападната част от страната, като я замени с възможност за ежедневна трудова миграция.
- Запазва се естественото географско разделение и свързване на крайдунавските, от една страна, и крайморските области, от друга.

На база на всичко казано дотук, основната препоръка, която можем да отправим във връзка с бъдещото райониране, е да не се бърза и да се мисли най-вече прагматично, без поддаване на регионален шовинизъм или второстепенни съображения. Задължително трябва да се направят приблизителни изчисления за достъпа до ресурс на всеки от регионите (при всеки от вариантите) в момента, в който обликът на бъдещия бюджет и на Кохезионната политика на ЕС започнат да придобиват яснота. Това ще стане с напредването на 2018 г. и максимално късно решение по новите райони до голяма степен ще намали риска от грешки и лишаване на част от територията от така необходимото ѝ финансиране за развитие.

С колегите от ИПИ оставаме на разположение за обсъждане на възможните варианти за ново райониране на страната.

С уважение,

Светла Костадинова